

ВІДГУК ОПОНЕНТА

**д.ю.н., професора Легези Юлії Олександрівни
на дисертацію Мандриченко Жанни Василівни
на тему «Адміністративно-правова аксіологія: теоретичні
концепції та їх практична реалізація в сучасній Україні»
подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі
спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове
право; інформаційне право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження «Адміністративно-правова аксіологія: теоретичні концепції та їх практична реалізація в сучасній Україні» зумовлена глибинними трансформаціями сучасного адміністративного права, пов'язаними з утвердженням принципу верховенства права, людиноцентричної моделі публічного управління, впровадженням стандартів належного врядування та європейською інтеграцією України. За цих умов адміністративне право дедалі більше розглядається не лише як система правових норм, а і як галузь права, зміст та розвиток якої визначаються фундаментальними правовими цінностями. Це зумовлює необхідність комплексного наукового осмислення адміністративно-правової аксіології як теоретичної основи сучасного адміністративно-правового регулювання.

Особливої актуальності дослідження набуває в умовах реформування публічного управління, реалізації Закону України «Про адміністративну процедуру», розвитку адміністративного судочинства, цифровізації діяльності органів публічної влади, а також функціонування держави в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Зазначені процеси потребують формування єдиних ціннісних орієнтирів діяльності органів публічної влади, які забезпечували б належний баланс між публічним інтересом і правами людини, правову визначеність, пропорційність, відкритість, підзвітність та ефективність адміністративної діяльності.

Проблематика адміністративно-правових цінностей, принципів адміністративного права та їх реалізації у правотворчій і правозастосовній діяльності неодноразово ставала предметом досліджень вітчизняних учених-адміністративістів. Вагомий внесок у розвиток відповідних наукових підходів зробили, зокрема, О. Радишевська, А. Шарая, А. Пухтецька, а також інші представники сучасної науки адміністративного права, які досліджували європеїзацію адміністративного права, принципи адміністративного та адміністративно-процедурного права, стандарти належного врядування, верховенство права та адміністративні процедури.

Водночас спеціального комплексного дослідження адміністративно-правової аксіології як самостійного напрямку науки адміністративного права, у межах якого було б сформовано цілісну концепцію адміністративно-правових цінностей, визначено їх систему, місце у структурі адміністративного права, закономірності взаємодії з принципами, інститутами та адміністративними процедурами, а також розкрито механізми

їх практичної реалізації, у вітчизняній юридичній науці до цього часу не здійснювалося. На рівні докторської дисертації зазначена проблематика залишається недослідженою.

Зазначені обставини обумовлюють актуальність обраної теми, її значний теоретичний і практичний потенціал та визначають вагоме значення дисертаційного дослідження для подальшого розвитку науки адміністративного права, удосконалення адміністративного законодавства, правозастосовної практики та забезпечення реалізації європейських стандартів публічного адміністрування в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження безпосередньо пов'язане із реалізацією стратегічних загальнодержавних пріоритетів та програмних документів України у сфері розбудови демократичного публічного управління (адміністрування) та захисту прав людини. Зокрема, концептуальні положення та висновки роботи узгоджуються із завданнями: Концепції адміністративної реформи в Україні (затвердженої Указом Президента України від 22 липня 1998 р.); Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р); Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р); а також Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки (затвердженої Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-IX). Роботу виконано в межах науково-дослідної теми Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів в державі» (номер державної реєстрації 0123U103538), та загально-кафедральної теми кафедри адміністративно-правових дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ: «Забезпечення адміністративно-правовими засобами прав і свобод людини і громадянина в Україні» (номер державної реєстрації 0125U001209).

Мета дисертаційного дослідження сформульована досить лаконічно, але водночас коректно, науково обґрунтовано і виважено, а його *задачі* визначені системно і корелюють з означеною метою. *Об'єкт і предмет* дослідження визначені чітко й правильно, вони цілком відповідають обраній темі й повною мірою укладаються у рамки наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Зокрема у дисертаційному дослідженні зазначено, що об'єктом дослідження є адміністративне право України як галузь права та напрям юридичної науки в умовах трансформації публічного управління (адміністрування), конституціоналізації та європеїзації правової системи, та що предметом є адміністративно-правова аксіологія: теоретичні концепції та їх практична реалізація в сучасній Україні.

Методи дослідження є сучасними, ефективними й адекватними поставленим цілям і задачам. У дисертаційному дослідженні застосовано

аксіологічний підхід, що дозволяє розкрити ціннісні засади адміністративного права України та їхню роль у трансформації публічного управління. Дослідження ґрунтується також на поєднанні системного, історико-доктринального, функціонального, порівняльно-правового та інших загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх достовірність. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належним рівнем теоретико-методологічного опрацювання обраної проблематики, комплексним використанням загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, а також широкою джерельною базою дослідження. Автором критично опрацьовано значний масив нормативно-правових актів України, міжнародно-правових документів, актів Ради Європи, практики Конституційного Суду України, Верховного Суду, Європейського суду з прав людини, а також сучасної вітчизняної й зарубіжної наукової літератури. Це дало змогу всебічно дослідити адміністративно-правову аксіологію як складне багаторівневе правове явище та сформулювати науково обґрунтовані висновки.

Достовірність результатів дослідження підтверджується внутрішньою логічною послідовністю викладення матеріалу, узгодженістю поставленої мети, завдань, предмета й об'єкта дослідження, а також відповідністю сформульованих висновків отриманим результатам. Запропоновані автором теоретичні положення ґрунтуються на комплексному аналізі сучасної доктрини адміністративного права, враховують європейські стандарти належного врядування, верховенства права та захисту прав людини, а практичні рекомендації мають належне наукове обґрунтування й можуть бути використані у правотворчій діяльності, правозастосуванні, наукових дослідженнях і навчальному процесі.

Новизна і загальнонаціональне значення здобутих результатів є беззаперечною і зумовлена насамперед тим, що рецензована дисертація є першим дослідженням у вітчизняній адміністративно-правовій науці, що висвітлює цілісну доктринальну концепцію адміністративно-правової аксіології та містить комплексне обґрунтування системи адміністративно-правових цінностей у контексті трансформації публічного управління та європейської інтеграції України.

Ознайомлення зі змістом дисертації, наукових публікацій та реферату дисертації дає підставу визначити основні наукові положення й висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора, ступінь їх обґрунтованості та достовірності:

– автором уперше розроблено цілісну концепцію адміністративно-правової аксіології, у межах якої адміністративне право визначено як ціннісно орієнтовану галузь, спрямовану на забезпечення прав і свобод людини, досягнення балансу між приватним і публічним інтересами та реалізацію принципів належного врядування. Запропонована концепція

формує новий методологічний підхід, який дозволяє аналізувати зміст, функції та інститути адміністративного права крізь призму галузевих цінностей, обґрунтовуючи їх визначальну роль у модернізації правової доктрини та оцінці діяльності органів публічної влади;

-в роботі удосконалено науковий підхід щодо визначення статусу адміністративно-правової аксіології як відносно самостійного теоретичного напрямку, предметом якого є система правових цінностей, що визначають зміст, спрямованість і межі галузевого регулювання. На відміну від традиційного інституційного підходу, аксіологія дозволяє розглядати адміністративне право як інтегральну систему взаємодії норм і цінностей, де останні виступають не лише доктринальними категоріями, а й практичними орієнтирами правотворчої та правозастосовної діяльності органів публічної влади;

-автором осучаснено аргументацію того, що адміністративно-правові цінності виконують системоутворюючу функцію, виступаючи аксіологічною основою галузі, яка забезпечує внутрішню єдність її інститутів і принципів (а саме, вони безпосередньо визначають зміст галузевих принципів, детермінують розвиток правових інститутів та слугують універсальними критеріями оцінки правомірності діяльності органів публічної влади, забезпечуючи інтеграцію всього механізму адміністративно-правового регулювання із концепцією правової держави);

– дістали подальшого розвитку положення про те, що принцип верховенства права в системі адміністративно-правової аксіології виконує функцію інтегруючої мета-цінності, яка системно узгоджує аксіологічну тріаду провідних галузевих цінностей — людиноцентризм, справедливість і свободу, що утворюють гуманістичне ядро сучасної сервісної парадигми публічного адміністрування. Обґрунтовано, що зміст цієї мета-цінності постійно збагачується практикою Конституційного Суду України та європейськими стандартами доброго врядування, забезпечуючи динамічну еволюцію доктрини й виступаючи універсальним критерієм легітимності владних рішень в умовах децентралізації, цифровізації та правового режиму воєнного стану.

Загальнонаціональне значення результатів полягає у можливості їх використання у правотворчості та у розробці концептуальних документів, спрямованих на подальшу розбудову демократичної держави.

Практичні рекомендації дисертації спрямовані на те, щоб при виникненні конфліктів між цінностями вони вирішувалися б швидко, ефективно, що є важливим для публічного управління (адміністрування).

Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему, що полягає в розробленні цілісної концепції адміністративно-правової аксіології як самостійного напрямку галузевої науки. Концепція охоплює її понятійно-категоріальний апарат, предмет і методологічні засади, систему адміністративно-правових цінностей, їх ієрархію, закономірності взаємодії з принципами, функціями та інститутами

адміністративного права, а також механізми реалізації у правотворчій і правозастосовній діяльності. Висновки та пропозиції можуть бути використані:

- у правотворчій діяльності – для вдосконалення положень актів адміністративного законодавства України, насамперед Закону України «Про адміністративну процедуру», а також інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів публічної влади, у частині посилення гарантій дотримання принципу верховенства права, процедурних стандартів доброго врядування та забезпечення прав людини у сфері публічного управління (адміністрування);

- у правозастосовній діяльності – під час практичної реалізації норм адміністративного законодавства органами публічної влади, адміністративними судами та органами місцевого самоврядування, зокрема для підвищення обґрунтованості адміністративних рішень, удосконалення процедур прийняття управлінських актів та забезпечення ефективного захисту прав і законних інтересів осіб у сфері публічного управління (адміністрування) (акт впровадження в практичну діяльність Одеського окружного адміністративного суду від 21 травня 2026 року);

- в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративні процедури», «Забезпечення прав людини в діяльності поліції», «Актуальні проблеми захисту та дотримання прав людини в правоохоронній діяльності», «Актуальні питання теорії та практики державного управління», «Сучасні аспекти адміністративного права», «Актуальні питання адміністративного права», а також під час підготовки навчально-методичних матеріалів, підручників і навчальних посібників, спрямованих на формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння ціннісних засад адміністративного права (акт впровадження в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 13 квітня 2026 року);

- у науково-дослідній діяльності – як теоретична основа для подальших досліджень у галузі адміністративного права, зокрема проблем адміністративно-правової аксіології, європеїзації адміністративного права та розвитку стандартів публічного управління (адміністрування) (акт впровадження в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 23 березня 2026 року).

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертації достатньо повно викладено в 33 публікаціях, серед них: 21 стаття у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України; 4 – у виданнях, що індексовані в міжнародних наукометричних базах даних *Scopus* та *Web of Science*; 8 – тези доповідей на науково-практичних заходах.

Основні положення та висновки дисертації достатньо повно оприлюднено в наукових доповідях і повідомленнях на міжнародних науково-практичних конференціях: 1) «Сучасний стан та тенденції розвитку

науки та освіти» (м. Дніпро, 10 лютого 2025 р.); 2) «Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти та технологій в XXI столітті» (м. Ізмаїл, 04 лютого 2025 р.); 3) «Current state and priorities modernization of science, education and society» (м. Тампере, Фінляндія, 08 лютого 2025 р.); 4) «Modern Directions and Movements in Science» (м. Люксембург, Велике Герцогство Люксембург, 16-18 червня 2024 р.); 5) «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 17 травня 2024 р.); 6) «Цінність Конституції України в сучасних умовах» (м. Київ, 20 червня 2024 р.); 7) «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень» (м. Одеса, 19 травня 2023 р.); 8) «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (м. Одеса, 17 червня 2022 р.).

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Аналіз змісту реферату дисертації та основних положень тексту дисертаційного дослідження засвідчив їх повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків. Загалом зміст реферату дисертації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації викладені стисло.

Дисертація і реферат дисертації оформлені відповідно до вимог.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Аналіз дисертації не виявив фактів порушення академічної доброчесності, зокрема плагіату чи фальсифікацій. У дослідженні належним чином зазначено джерела при використанні ідей, тверджень і фактів, дотримано вимоги законодавства про авторське право, представлено достовірні результати наукової діяльності, використання джерел супроводжується відповідними посиланнями.

Дискусійні питання та зауваження щодо положень докторської дисертації. Однак, як і будь-якому науковому дослідженню, в зазначеній дисертації міститься низка спірних положень. А саме:

1. Дисертація переконливо обґрунтовує адміністративно-правову аксіологію як самостійний напрям науки адміністративного права. Разом із тим більш детальне узагальнення структурних елементів авторської концепції у вигляді окремої моделі або схеми дозволило б ще повніше розкрити її внутрішню логіку та взаємозв'язок основних положень.

2. Автор запропонувала систему адміністративно-правових цінностей та визначив їх місце у структурі адміністративного права. Водночас критерії відмежування адміністративно-правових цінностей від загальноправових і конституційних цінностей могли б бути сформульовані більш чітко.

3. Значною перевагою роботи є розроблення категоріального апарату адміністративно-правової аксіології. Разом із тим окремі категорії («цінність», «правове благо», «адміністративно-правовий ідеал») доцільно було б додатково співвіднести між собою для більшої системності дослідження.

4. У роботі обґрунтовано трирівневу модель адміністративно-правових цінностей. Разом із тим окремі критерії розподілу цінностей між відповідними рівнями могли б бути деталізовані, що ще більше посилює аргументацію авторської класифікації.

5. Автор переконливо показує вплив адміністративно-правових цінностей на розвиток сучасної науки адміністративного права. Водночас перспективним видається подальше дослідження взаємодії адміністративно-правової аксіології із сучасними напрямками юридичної науки, насамперед правовою антропологією та юридичною герменевтикою.

Проте зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а спрямовані на те, аби стати підґрунтям наукової дискусії та окреслити напрями подальшої розробки даної проблеми.

Загальний висновок. Дисертація Мандриченко Жанни Василівни на тему "Адміністративно-правова аксіологія: теоретичні концепції та їх практична реалізація в сучасній Україні" є самостійною, завершеною науково-дослідною роботою, котра містить вирішення наукової проблеми, що має суттєве значення для адміністративного права. Дисертація виконана на високому теоретичному рівні, викладена науковою мовою. Розділи роботи пов'язані між собою структурно і змістовно, висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, які, у свою чергу, є достатньо аргументованими та доказовими.

На підставі вищевикладеного вважаю, що дисертація за змістом та формою відповідає вимогам вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти та науки України від 12 січня 2017 р. №40 (зі змінами) та іншим вимогам Міністерства освіти та науки України, а її автор – Мандриченко Жанна Василівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Навчально-наукового інституту гуманітарних і соціальних наук
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Ю.О. Легеза

Підпис _____
засвідчую:
вчений секретар
Вченої ради _____
Каленюк І. М.

